

Antoni Real

Salnitre, la gènesi d'una novel·la

Antoni Real (Barcelona, 1959) és periodista, escriptor i guionista. Llicenciat en Ciències de la Informació, fa més de 35 anys que treballa a la premsa, la ràdio i la televisió. Tot i que fou redactor i fundador del diari Sport, és conegut principalment com a director del Temps de neu, un dels programes més antics de TV3, i des del 2002 del Temps d'aventura. Com a narrador, ha publicat *Sota la neu* (2010), i recentment *Salnitre* (2013), la seva segona novel·la, ambientada en les coves del Salnitre de Montserrat, una aventura subterrània i humana en què nou personatges arriben a les coves i es veuen sorpresos per un incident inesperat.

VALENTI ZAPATER

En el pròleg de *Salnitre*, parles de Josep Matalonga «Ponis», el popular guia de les coves, que morí prematurament l'any 2010.

¿Vas novel·lar-lo com el personatge d'en Jepis?

Sí, Jepis ve de Josep i de Ponis. Vaig dubtar de posar-li «Ponis», perquè jo no havia tingut una relació prou forta amb ell i no em vaig atrevir, potser perquè no li hauria agradat. La Lídia va ser la noia que va treballar amb el «Ponis» i a qui li dedico l'últim capítol, l'únic personatge real d'aquesta història.

¿Et va arribar a explicar cap història concreta de les coves del Salnitre?

No. Aquest va ser el gran problema. No hi va ser a temps. Ell em va donar

molta documentació, em va donar les revistes *Espeleòleg* i *Muntanya*, on es parlava de les coves, un llibre antic del Víctor Balaguer... Jo havia fet cinc visites consecutives en menys de tres mesos a les coves, de turista, pagant, i un dia em va dir: «¿Què pretens, *Temps de neu*?» Aleshores li vaig dir que estava fent una novel·la. I vam quedar de veure'ns, però ell en aquella època ja deuria estar malalt, perquè ja no feia les visites. En una de les entrades m'havia escrit el seu mòbil. Em va dir que li truqués i que m'explicaria moltes coses de les coves... «i t'explicaré qui va cremar Montserrat», em va dir. A la novel·la jo faig ficció de tot això. Quan es va morir, pràcticament sol, a Martorell, on jo visc, em va agafar molt mal

rollo. Però sempre tinc el pla general de tota la muntanya de Montserrat davant dels ulls. La meva dèria de Montserrat és que veig la muntanya cada dia des de casa meva.

Per tant, ¿vas haver d'inventar aquestes històries que en Ponis no et va poder explicar? ¿Com et vas informar?

En primer lloc vaig fer moltes visites a les coves. A l'hora d'escriure una novel·la hi ha dues solucions: la ficció o documentar-te. En aquest cas, la documentació la vaig fer visual. Després em vaig presentar a l'Ajuntament de Collbató, a la Lídia, que em van obrir les coves 14 o 15 vegades. Vaig fer fotos, vídeos, vaig preguntar moltes coses. Però principalment hi ha la ficció, la imaginació.

¿Tu creus que la literatura és l'art de mentir?

Sí. Per això dic a la introducció: *mentides de veritat*. I intento que siguin de veritat, que la gent se les cregui, i una de les maneres és que l'escenari sigui real. Aquest llibre és un llibre absolutament de ficció, amb protagonistes de ficció, menys en Jepis, però l'escenari és absolutament real. Això et permet que puguis entrar a les coves i en certa manera tocar-les, i quan toques l'escenari quan ets dintre l'escenari, les històries i la ficció, el que hi allà dintre t'ho creus més. Aquesta és la idea. L'home per viure necessita ficcions. Necessitem deixar anar la nostra imaginació de tant en tant.

¿Potser també aquella idea aquella del llibre infinit, de coneixement inesgotable, on sempre apareix un full nou, que deia Borges a *Ficciones*?

Exactament. T'avanço un petit detall: és una novel·la que no té final. Els lectors ja veuran per què.

El títol és suggestiu, concís. ¿Què indica per a tu?

M'agrada en primer lloc perquè és el

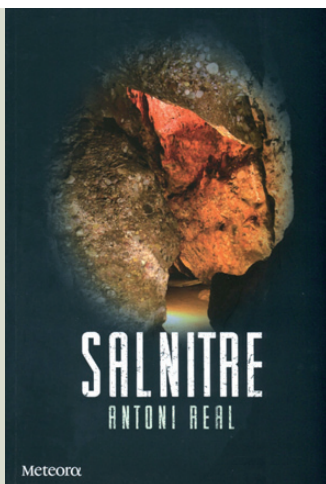
nom d'un mineral, que ha existit en les coves durant molts anys; ara no n'hi ha, llevat d'alguns racons amb taques blanques. M'agradava com es forma el salnitre, a partir de l'orina dels ratpenats amb el terra tan especial de les coves. M'agradava sobretot que el títol fos una paraula, exactament igual en català que en castellà. M'agrada lluitar contra els títols llargs que s'han posat tan de moda. A més, s'identifica molt amb les coves, encara unes coves massa desconegudes. Jo les he descobert d'adult, fa molt poc. I a mi això m'agradava molt.

¿Que t'atreia d'aquestes coves? ¿Potser perquè és el Montserrat subterrani?

M'atrau molt la muntanya de Montserrat. De vegades fins i tot he tingut al·lucinacions. Em crida l'atenció la història, les formes de la muntanya, em crida l'atenció com, en moments molt difícils i molt determinats de la nostra història, les muntanyes de Montserrat s'han rebel·lat. Tot això es va explicant: la guerra del Francès, el Timbaler del Bruc, el que va passar el dia de l'entronització de la verge l'any 1947, que des la Gorra Frígia van llançar una senyera quan sortien totes les autoritats franquistes de l'església... Montserrat sempre ha estat molt present en aquesta lluita i en la novel·la, també. Jo volia jugar amb aquest enigma de la muntanya. Hi volia retenir-hi un grup de gent. La novel·la neix en la darrera gran esllavissada, en què la carretera i el cremallera van quedar tallats. I així vaig pensar que aïllar gent a Montserrat estaria bé, però no a l'aire lliure. I un dia vaig pensar en les coves. L'entrada de les coves és just en un espadat, i el Ponis em va dir, qual li vaig parlar del despeniment: «El dia que hi hagi un despeniment aquí, això quedarà tapat absolutament. I d'aquí en no surt ningú».

La idea del Montserrat interior, interpretació recollida per Goethe i Schiller, la mística de la muntanya, els monjos, les creus, el paisatge únic, la visió romàntica. ¿Subscriu aquesta filosofia en el teu llibre?

Hi ha la història de Montsalvat i de la misteriosa llegenda del Graal. Per exemple, el mateix dia que Hitler és a

Hendaia amb Franco, Himmler fa un viatge Ilampec a Barcelona. Dorm al Ritz, l'endemà es lleva i diu que vol anar a Montserrat. Allà no el rep ningú, ni l'abat. El rep només un mossèn molt jove que parlava alemany, però ell vol anar a la biblioteca. No el deixen entrar i se'n va molt empenyat. Jo amb aquesta història hi jugo, però faig ficció. Invento. Invento que quan Himmler surt d'allà li han parlat de les coves de Collbató i del sant Graal i hi vol entrar.

¿Diries que Salnitre és una novel·la d'aventures?

Aventura cent per cent, des de la primera pàgina fins a l'última. Una aventura com les d'abans, com les que feia temps que no s'explicaven. És una novel·la per distreure't i per passar-t'ho bé. No pretenc res més.

¿Què fan els nou protagonistes tancats a les coves del Salnitre?

Són de nacionalitats diferents. Són turistes que arriben a les coves, alguns per casualitat. Són persones aparentment normals, però que en una situació adversa deixen de ser normals. Quan tenen gana, quan tenen set, quan no saben què els passarà, quan sortiran... Aleshores deixen de ser normals i surt el pitjor d'ells; però també el millor. El Jepis diu: «¿Potser aquí ens hi passarem dies, sense menjar, sense aigua, què hem de fer?». El que et deia abans: ficció. Comencen a explicar-se històries i comença el Jepis: la història del Mansuet, el pou del Diable, Jacint Verdaguer... i això provoca que ca-

descun dels personatges expliqui una història. Amb això solucionen tots els problemes, a còpia de ficció. Però tot i així, els problemes persisteixen...

Explica'ns la teva experiència amb la muntanya. ¿Què representa per a tu?

Jo faig un programa a TV3 des de fa 28 anys que es diu Temps de neu. Vaig començar al *Dicen*, vaig ser fundador de l'*Sport*, jo feia futbol, vaig estar dos anys de la meua vida seguint el Maradona... Volia allunyar-me de tot això, i vaig començar a pensar de dedicar-me al món de l'esquí, perquè hi havia molt poca especialització en aquella època. Vaig entrar a Catalunya Ràdio a fer un programa d'esquí que es deia Apunt de neu, amb el Carles Cuní i el Mikimoto, i després vaig anar a la televisió, on vaig fer el primer programa d'esports especialitzat que no parlava de futbol.

I després va venir el Temps d'aventura...

Sí, va començar una mica com l'adaptació estiuenca del Temps de neu. I està funcionant molt bé, la gent està molt contenta. Fem un reportatge sol i el treballem molt més. A mi m'agrada molt l'esquí i la muntanya. Jo vaig començar a treballar als 17 anys i tot el que guanyava m'ho gastava en l'esquí. Amb 22 anys ja havia corregut tots els Alps.

¿Et vas iniciar en el món de la novel·la amb Sota la neu?

Sí, també és una ficció: una nevada a Barcelona que dura una setmana. Amb fred, molt de fred. Jo tenia 3 anys quan la gran nevada del 62, i vivia a la Rambla de Catalunya, i de les primeres imatges que encara recordo és veure la Rambla nevada.

¿Què t'agradaria escriure després de Salnitre?

Tinc un nou projecte. També serà una ficció, però hauré de treballar una mica la documentació. Com t'he dit, jo vaig néixer a les Rambles i vull novellar les Rambles. A partir de tres personatges molt famosos i que eren molt ramblistes.

Trobareu Salnitre a:
www.editorialmeteora.com